

Klavertje 4

voor kennismakingsgesprekken

en zorggesprekken

Educatief partnerschap
VERSCHILLENDE OUDERS, VERSCHILLENDE LEERKRACHTEN
www.educatief-partnerschap.nl

Klavertje Vier voor kennismakingsgesprekken en zorggesprekken

Het oorspronkelijk Klavertje 4 van Frans Meijer is in het kader van het RAAK-onderzoek naar educatief partnerschap in het primair onderwijs door studenten van Fontys Hogeschool Pedagogiek en de Nieuwste Pabo verder uitgewerkt om te gebruiken voor kennismakingsgesprekken en zorggesprekken met kind, ouders en professionals. Deze tool is ontwikkeld om

- bij het **kennismakingsgesprek** tussen leerkracht en ouders en kind wederzijdse verwachtingen af te stemmen;
- bij **zorggesprekken** ouders en kind actief te betrekken bij het vaststellen van extra hulp en ouders de begeleiding te laten meebepalen.

De tool bestaat uit invulbladen voor ouders en kinderen en praatpapieren voor leerkrachten (pp. 2-10), gevolgd door een uitgebreide toelichting (pp. 11-18).

1a. Kennismaking/afstemming aan het begin van het schooljaar; blad voor ouders
1b. Kennismaking/afstemming aan het begin van het schooljaar; blad voor kind
2a. Zorggesprekken; praatpapier leerkracht
2b. Zorggesprekken; blad voor ouders
2c. Zorggesprekken; blad voor kind
3. Afspraken rondom zorg; praatpapier leerkracht
4a. Vervolggesprek zorgleerling; praatpapier leerkracht
4b. Vervolggesprek zorgleerling; blad voor kind, om thuis in te vullen
4c. Vervolggesprek zorgleerling; blad voor ouders

Samengesteld door Indra Goossens (dNP) en Nathalie Vaessen (FHP)

Educatief partnerschap
VERSCHILLENDE OUDERS, VERSCHILLENDE LEERKRACHTEN
www.educatief-partnerschap.nl

1a. Kennismaking/afstemming aan het begin van het schooljaar

Blad voor ouders, om thuis in te vullen

Educatief partnerschap
VERSCHILLENDE OUDERS, VERSCHILLENDE LEERKRACHTEN
www.educatief-partnerschap.nl

1b. Kennismaking/afstemming aan het begin van het schooljaar

Blad voor kind, om thuis in te vullen

Educatief partnerschap
VERSCHILLENDE OUDERS, VERSCHILLENDE LEERKRACHTEN
www.educatief-partnerschap.nl

2a. Zorggesprekken;

Praatpapier leerkracht (inventarisatie probleem)

Educatief partnerschap
VERSCHILLENDE OUDERS, VERSCHILLENDE LEERKRACHTEN
www.educatief-partnerschap.nl

2b. Zorggesprekken;

Blad voor ouders, om thuis in te vullen (inventarisatie probleem)

Educatief partnerschap
VERSCHILLENDE OUDERS, VERSCHILLENDE LEERKRACHTEN
www.educatief-partnerschap.nl

2c. Zorggesprekken;

Blad voor kind, om thuis in te vullen (inventarisatie probleem)

Educatief partnerschap
VERSCHILLENDE OUDERS, VERSCHILLENDE LEERKRACHTEN
www.educatief-partnerschap.nl

3. Afspraken rondom zorg;

Praatpapier leerkracht (afspraken afstemmen en vastleggen)

Educatief partnerschap
VERSCHILLENDE OUDERS, VERSCHILLENDE LEERKRACHTEN
www.educatief-partnerschap.nl

4a. Vervolggesprek zorgleerling;

Praatpapier leerkracht (tussentijds evalueren en bijstellen)

Educatief partnerschap
VERSCHILLENDE OUDERS, VERSCHILLENDE LEERKRACHTEN
www.educatief-partnerschap.nl

4b. Vervolggesprek zorgleerling;

Blad voor ouders, om thuis in te vullen (tussentijds evalueren en bijstellen)

Educatief partnerschap
VERSCHILLENDE OUDERS, VERSCHILLENDE LEERKRACHTEN
www.educatief-partnerschap.nl

4c. Vervolggesprek zorgleerling;

Blad voor kind, om thuis in te vullen (tussentijds evalueren en bijstellen)

Educatief partnerschap
VERSCHILLENDE OUDERS, VERSCHILLENDE LEERKRACHTEN
www.educatief-partnerschap.nl

Klavertje Vier voor kennismakingsgesprekken en zorggesprekken

De werkwijze voor oudergesprekken volgens Bijleveld[1] houdt kort in dat er aan het begin van de Gouden Weken een bijeenkomst kan worden georganiseerd, om zo de ouders te laten voelen dat ze welkom zijn en dat hun mening ook meetelt. Ondanks een goed gesprek aan het begin van het schooljaar en diverse activiteiten om een positieve groepsvorming te stimuleren, kan er gedurende het schooljaar een probleem ontstaan. Bijvoorbeeld een leerling die ondanks extra begeleiding toch geregeld in conflict raakt met klasgenoten en leraren. Of een situatie waarbij geregeld sprake is van (onterecht) verzuim. Verder kunnen teleurstellende toets resultaten voor sommige ouders een reden zijn om de school te beschuldigen. Wanneer je hier gesprekken over aan gaat met ouders, besteed dan extra aandacht aan je voorbereiding en zorg dat je de gesprekken niet alleen voert.

Als er gedurende het schooljaar sprake is van een probleem met een bepaalde leerling en/of een conflict met de ouders, dan voorzien de Gouden Weken in een reeks van enkele korte gesprekjes, bedoeld om een probleem stap voor stap op te lossen. Het doel van de reeks korte gesprekken is om een bondgenootschap te creëren met de ouders en het liefst ook met het kind. Dit kun je doen door rekening te houden met de volgende punten:

- Repareer niet iets wat niet stuk is.
- Als iets werkt, doe het dan vaker.
- Als iets niet werkt, probeer dan iets anders (meer van hetzelfde is niet per se effectiever).
- Kleine stapjes kunnen tot grote veranderingen leiden.
- Geen enkel probleem is er altijd; let op de momenten die goed gaan.
- Maak ruimte voor het wennen aan en het erkennen van het probleem.

Essentieel bij deze gesprekken is de toekomstgerichte, positieve insteek. Je legt de focus op de positieve uitzondering, waarbij een bepaald probleem(gedrag) niet of minder aanwezig is. Door gesprekken met een oplossingsgericht karakter te voeren komen we in een positieve spiraal. Daarentegen komen we door probleemgerichte gesprekken te voeren in een negatieve spiraal.

Bovendien is het van belang dat het gesprek écht van twee kanten komt, tussen jou als leerkracht en de ouders. Dit doe je door open aan te geven welke ideeën jij hebt en te vragen wat de ouders hiervan vinden. Geef ouders voldoende ruimte om hun ideeën te laten vertellen. Ideeën van ouders die wellicht niet gelijk toepasbaar lijken, hoef je niet ‘af te schieten’, maar het is ook niet verstandig om dingen toe te zeggen die je niet waar kunt maken. In zo’n geval kun je het beste aangeven dat je gaat bekijken hoe je dit idee bij kan schaven, zodat je het eventueel kan toepassen. Moedig ouders aan met meer ideeën te komen en geef ze complimenten voor hun inzet en inbreng.

Geef aan het einde van het gesprek aan dat je het fijn hebt gevonden en vraag ook aan de ouders hoe zij het ervaren hebben. Daarna geef je aan dat je het belangrijk vindt om nog enkele korte gesprekjes van ongeveer twintig minuten te plannen, zodat je samen kunt kijken naar hoe de ideeën uit te werken zijn en wat voor nieuwe ideeën er zijn. Tijdens de vervolggesprekken kun je het hebben over het effect van de nieuwe aanpak (B. Bijleveld).

[1] Bijleveld, B. (2011). *De gouden weken: Groepsvorming & ouderbetrokkenheid.* Heerenveen: Eduforce

Educatief partnerschap
VERSCHILLENDE OUDERS, VERSCHILLENDE LEERKRACHTEN
www.educatief-partnerschap.nl

De werkwijze bij de oudergesprekken wordt samengevat in het klaverblad van Frans Meijer, de bedenker van de Gouden Weken.

Blad 1: De eerste twee weken aan de start van het schooljaar worden alle ouders om de beurt een half uur in de klas uitgenodigd. De leraar stelt de vraag: 'Marlies komt bij mij in de klas, vertel, wie is Marlies.'	**Blad 2:** Als je in gesprek wilt met ouders (kind) over het gedrag, dan kom je in één gesprek maar 15% dichter bij elkaar. Bij een conflict, probleem, of zorg start je dus altijd met het maken van 6 korte afspraken (15 minuten) om aan het eind ongeveer 90% overeenstemming te hebben.
Blad 4: De paradox van de communicatie met ouders. Je praat misschien erg veel over die aspecten waarin jij de specialist bent, zoals taal, lezen en rekenen, maar het levert veel meer op om met ouders te praten over die zaken rondom hun kind, waarop zij de meeste invloed hebben. Zoals gedrag en houding.	**Blad 3:** Praat met ouders (liefst met kind erbij) altijd zoveel mogelijk gericht op samenwerking. Stel vragen, praat met ouders in plaats van tegen ouders. Vertel wat jij doet, vraag hoe zij dat vinden. Denken ze dat het kan helpen, of hebben zij andere ideeën? En verwacht dat zij, na overleg, ook hun visie ideeën, plannen aan jou vertellen. Met hetzelfde uitgangspunt. Hoe vind jij wat zij van plan zijn? Helpt dit? Heb je suggesties voor ze? Wissel heen en weer.

Figuur 1. Het Klaverblad Concept van Frans Meijer (in Bijleveld, 2011, pp. 52)

Educatief partnerschap
VERSCHILLENDE OUDERS, VERSCHILLENDE LEERKRACHTEN
www.educatief-partnerschap.nl

Toelichting gebruik Klaverbladen

Blad 1a

Blad 1a wordt door de ouders thuis ingevuld ter voorbereiding op het kennismakingsgesprek met de (nieuwe) leerkracht. De antwoorden op de vragen in het klavertje vier gelden als input voor dit eerste gesprek.

Blad 1b

Blad 1b wordt door het kind thuis ingevuld, ter voorbereiding op het kennismakingsgesprek met de (nieuwe) leerkracht, ouders en kind. De antwoorden op de vragen in het klavertje vier gelden als input voor dit eerste gesprek.

Blad 2a

Blad 2a wordt ingezet wanneer er zorgen zijn rondom een kind. De vragen in het klavertje vier van dit blad gelden als houvast voor de leerkracht tijdens het eerste 'zorggesprek'. Via de vragen van dit blad kan het probleem geïnventariseerd worden. Ter voorbereiding is het belangrijk dat je als leerkracht rekening houdt met onderstaande uitgangspunten:

1. Bedenk voorafgaand aan het gesprek: wat waardeer je van deze leerling? Wat waardeer je van deze ouders? Daarmee voorkom je dat je alleen praat over problemen en over wat er fout gaat.
2. Benoem het probleem in feitelijk gedrag. Maak hierin altijd onderscheid tussen persoon en gedrag. Bijvoorbeeld: 'Zo nu en dan slaat Femke andere kinderen. Vooral wanneer ze een tegenslag te verduren heeft. Dit is niet alleen lastig voor de anderen, maar ook voor haarzelf'.
3. Vraag vervolgens aan de ouder of hij/zij dit gedrag herkent. Inventariseer ook hoeveel probleem erkenning er is en wie het probleem precies heeft (kind zelf, ouders, leerkracht, andere kinderen, enzovoorts).
4. Geef het doel aan van dit gesprek, ongeacht het antwoord van de ouder. Bijvoorbeeld: 'Ik zou het prettig vinden als Femke op andere manieren laat zien als ze boos of verdrietig is'.
5. Durf je als leerkracht kwetsbaar op te stellen. Geef aan dat je met de ouders wil samenwerken en dat je daarom ook advies van de ouders nodig hebt. Bijvoorbeeld: 'Doen jullie thuis iets met haar, waar ik in de klas ook iets aan heb?'.

Educatief partnerschap
VERSCHILLENDE OUDERS, VERSCHILLENDE LEERKRACHTEN
www.educatief-partnerschap.nl

6. Zoek samen met de ouders naar mogelijke oplossingen voor het probleem en ander gedrag dat Femke zou kunnen laten zien. Bijvoorbeeld: ‘Zijn er momenten waarop iets niet naar haar zin gaat en ze toch niet gaat slaan? Wat doet ze dan? Wat doet u dan? Hoe lukt u dat?’ (Zie ook: Bijleveld, 2011, pp. 60-61).

Jasmine

Je werkt als leerkracht van groep drie op basisschool het Klavertje. Jasmine van zes jaar zit bij jou in de klas. Andere kinderen spelen niet graag met Jasmine, omdat ze niet goed verzorgd is. Ze stinkt naar plas en heeft vaak vieze kleren aan. Op maandag zijn de kleren schoon. Deze kleren houdt ze de andere drie dagen ook aan. Ook haar gezicht en handen zijn vaak niet schoon.

Daarnaast valt het je op dat Jasmine altijd klaagt dat ze honger heeft. Je hebt al geprobeerd om er achter te komen of ze wel voldoende eten mee neemt naar school. Hier reageert Jasmine heel ontwijkend op.

In contact met andere kinderen wordt Jasmine steeds vaker afgewezen. Ze reageert dan verdrietig en speelt alleen. Soms komt ze zelfs niet eens tot spel. Naar de leerkrachten is Jasmine heel zorgend: ze wil graag helpen, bijvoorbeeld met opruimen en kan dat ook heel goed.

Blad 2b

De vragen op blad 2b komen overeen met de vragen op het praatpapier van de leerkracht (blad 2a) en worden door ouders thuis ingevuld. De ouders kunnen zich met behulp van deze vragen voorbereiden op het eerste zorggesprek. Het blad fungeert ook als input tijdens dit gesprek.

Blad 2c

De vragen op blad 2c zijn eveneens gebaseerd op de vragen van blad 2a. Hier is het verschil echter dat de vragen zijn gesteld op kindniveau. Deze vragen helpen het kind om na te denken over wat het zelf vindt, ziet, ervaart en wil. Het is belangrijk om deze vragen ook aan jonge kinderen te stellen. Bij jonge kinderen helpen ouders of leerkracht met het opschrijven.

Educatief partnerschap
VERSCHILLENDE OUDERS, VERSCHILLENDE LEERKRACHTEN
www.educatief-partnerschap.nl

Jasmine

Wat gaat er goed met Jasmine en wat gaat er niet goed? Jasmine is een erg zorgzaam kind. Ze helpt mij thuis mee met opruimen en doet wat ik van haar vraag.

Waar kan de leerkracht rekening mee houden? De leerkracht moet rekening houden met de dingen die er de afgelopen tijd en jaren zijn gebeurd in mijn leven.
Toen Jasmine 1,5 maand oud was is haar vader (mijn man) overleden. Sindsdien zorg ik alleen voor haar. Ongeveer een jaar geleden kreeg ik voor het eerst een nieuwe relatie. De eerste maanden was ik ontzettend gelukkig met hem. Na die eerste maanden merkte ik echter dat deze man dwingend is. Ik ben in deze relatie de laatste maanden erg over grenzen heen gegaan.

Wat verwacht ik van de school? Ik wilde dit in eerste instantie niet toegeven, omdat ik bang ben dat de hulpverleners dan misschien Jasmine bij me weghalen. Aan de andere kant zit de hele situatie mij hoog en zou ik graag hulp hebben om samen met Jasmine een toekomst op te kunnen bouwen.

Wat doe ik thuis aan het probleem? Bovendien heb ik net te horen gekregen dat mijn bloedwaarden niet goed zijn. Ik ben bang dat ik misschien wel ernstig ziek ben. Ik schrok ervan toen u belde, omdat ik zelf ook wel besef dat ik Jasmine wat aan haar lot over heb gelaten.

Blad 3

Blad 3 wordt ingezet bij een vervolggesprek van een zorgleerling. De vragen op dit klaverblad gelden als houvast voor de leerkracht tijdens het vervolggesprek. Aan de hand van de vragen worden verwachtingen (opnieuw) afgestemd en concrete afspraken gemaakt. Leerkracht, ouder en kind spreken samen af aan welk probleem ze gaan werken. Ook wordt besproken hoe er op school en thuis aan wordt gewerkt.

Dit blad kan ook dienen als gespreksleidraad voor het bespreken van een handelingsplan en de ondertekening hiervan.

Neem bij voorbereiding en daadwerkelijk gesprek wederom de uitgangspunten bij blad 2A mee.

Educatief partnerschap
VERSCHILLENDE OUDERS, VERSCHILLENDE LEERKRACHTEN
www.educatief-partnerschap.nl

Jasmine

Aan welk probleem gaan we werken?
In het gesprek kom je erachter dat moeder er alleen voorstaat. Ze werkt met wisseldiensten en maakt lange dagen. Daarom wordt van Jasmine verwacht dat ze haar eigen boterhammen klaarmaakt. Moeder heeft echter geen tijd om dit te controleren.

Wat spreken we af wat u thuis gaat doen aan het probleem?
Een eerste afspraak tijdens dit gesprek is dat moeder wél tijd maakt om de boterhammentrommel van Jasmine te controleren. Dit is een eerste kleine stap naar het verbeteren van het probleem. Volgende afspraken worden gemaakt in nieuwe gesprekken.

Op welke wijze ga ik als leerkracht rekening houden met het probleem van uw kind?
Iedere ochtend vraag ik aan Jasmine om te laten zien wat voor lekkers ze vandaag op haar brood heeft gesmeerd.

Wat spreken we af over hoe we het probleem op school aanpakken?
's Ochtends controleert de leerkracht het boterhammentrommeltje van Jasmine.

Blad 4a

Blad 4a wordt ingezet vanaf het tweede vervolggesprek van een zorgleerling. De vragen in het klaverblad gelden als houvast voor de leerkracht tijdens het vervolggesprek. Aan de hand van de vragen op blad 4a kunnen de concrete afspraken van het eerste vervolggesprek geëvalueerd worden. Hoe loopt het nu? Is iedereen zijn afspraak nagekomen? Zijn wij op de goede weg? Of moeten onze afspraken worden bijgesteld?

Dit blad kan vanaf het tweede vervolggesprek telkens gebruikt worden bij eventueel meerdere vervolggesprekken. Het is bedoeld om het proces samen te evalueren en eventueel bij te stellen.

Denk aan de uitgangspunten op blad 2A.

Educatief partnerschap
VERSCHILLENDE OUDERS, VERSCHILLENDE LEERKRACHTEN
www.educatief-partnerschap.nl

Jasmine
Hoe gaat het nu met het kind? Wat gaat er beter en wat niet?
Jasmine is trots om elke ochtend te laten zien wat ze op haar boterhammen heeft gesmeerd. Dit gaat goed. Nu kunnen we afspraken maken over een volgende kleine stap naar het verbeteren van het probleem. Tijdens het gesprek is namelijk ook naar voren gekomen dat Jasmine vaak dezelfde kleren draagt. Vandaag maken we de afspraak dat om de dag schone kleren aantrekt. Voor het maken van deze afspraken nemen we blad 3 er weer bij.

Loopt de aanpak?
Ja, Jasmine heeft elke dag boterhammen bij zich.

Heb ik als leerkracht kunnen doen wat ik wilde doen?
Ja, ik controleer elke dag of Jasmine haar boterhammen bij zich heeft.

Hoe loopt het thuis met de aanpak?
Dit ga ik vragen tijdens het gesprek.

Blad 4b

De vragen op blad 4b komen overeen met de vragen op blad 4a. Het enige verschil is dat de vragen van blad 4b gericht zijn op de ouders. De bedoeling van dit blad is dan ook dat de ouder zich met behulp van deze vragen kan voorbereiden op het tweede vervolggesprek.

Jasmine
Hoe gaat het nu met het kind? Wat gaat er beter en wat niet?
Jasmine is trots om elke ochtend te laten zien wat ze op haar boterhammen heeft gesmeerd.

Wat merkt u van de aanpak op school?
Jasmine vertelt thuis dat ze het leuk vindt dat de juf zo geïnteresseerd is in haar boterhammen.

Houdt de leerkracht voldoende rekening met het kind?
Ja, Jasmine vertelt zelfs dat de juf haar vaker complimentjes geeft en dat Jasmine een keer voor de klas mocht vertellen wat zij op haar brood had gesmeerd en hoe ze dat heeft gedaan.

Wat merkt u van de aanpak thuis?
Jasmine vindt het fijn dat ik haar ook wat meer aandacht en complimentjes geef.

Blad 4c

De vragen op blad 4c zijn eveneens gebaseerd op de vragen van blad 4a. Hier is het verschil echter dat de vragen zijn gesteld op kindniveau. Deze vragen helpen het kind om na te denken over wat het

Educatief partnerschap
VERSCHILLENDE OUDERS, VERSCHILLENDE LEERKRACHTEN
www.educatief-partnerschap.nl

zelf vindt, ziet, ervaart en wil. Indien het kind te jong is om de vragen alleen te beantwoorden, mag dit ook onder begeleiding van ouders of leerkracht.

Educatief partnerschap
VERSCHILLENDE OUDERS, VERSCHILLENDE LEERKRACHTEN
www.educatief-partnerschap.nl